

מייטליס אברהם (אדם) ז"ל

יליד 1926, ברקוב פולין

הצטרף לבריחה באירופה ב-1945

עלה לארץ באונייה "תל-חי" ב-1946

התגייס לפלי"ם ב-1946

נפטר ב-1992

רשם: הבן יצחק

ה ע ס נ ה ר י ס י ו

אמריקאי (רפורמי). כמו כן קיבלתי ממנו מכתב בזו הלשון:

חיילי ארצות הברית

אדם מייטליס הוא ניצול שואה אשר נוסע לפולין לחפש את קרובי משפחתו שנשארו בחיים, הוא בחור.... (כל מני מחמאות).... עזרו לו להגיע למחוז חפצו.

חתום

אברהם הזלקורן

רב צבאי בצבא ארצות הברית

התחנה הראשונה היתה פאריס, משרדו של חנן יעקובי. קיבלתי שם הדרכה וסכום כסף לדרך. תפקידי היה להגיע לפראג וליצור קשר עם יצחק (אנטק) צוקרמן (סגנו של מרדכי אנילביץ' ז"ל מפקד מרד גטו ורשה). קיבלתי שם צופן "מאירי", מכתב בצופן אותו היה עלי למסור לאנטק, ופתק בעברית בזו הלשון "חייל הבריגדה מאירי הוא שליח מצוה, עזרו לו".

נדע לי שתפקידי היה להחליף סוכן "הבריחה", ששם הצופן שלו (או שלה) היה "פרומקה". הוא (או היא) נתפסה על-ידי הבריטים (או הרוסים) והיה "שרוף".

נסעתי עם תעודת מסע בתור חייל אמריקאי מפריס לבריסל. בבריסל היו הרבה חיילי בריגדה, וחשבתי לנצל את אמצעי התחבורה שלהם כדי להגיע לגרמניה ומשם לצ'כיה, הרבר לא עלה בידי וכך עליתי על רכבת R.T.O. (מיוחדת לצבא האמריקאי), עם תעודת מסע שדייפתי עליה תאריכים ומקומות (זייפתי תעודה זו כ-6-7 פעמים עד שחזרתי לפריס).

המקום שרשמתי על תעודת המסע - היה עיר גרמנית קטנה לא רחוק מגבול צ'כיה, קיבלתי "מנת קרב", היתה זו קופסת קרטון ובתוכה בסקוויטים, שוקלד, קופסת בשר עם שוקולד Meat & Candy (שיגעון אמריקאי), מסטיק, סיגריות, תרכיז ועוד. כמוכן שאת הבשר לא אכלתי, כך שלפנות ערב הגעתי רעב למקום והתייצבתי במחנה הצבאי (בעזרת התעודה המזוייפת).

נאמר לי למצוא מיטה פנויה ואכן לא היה מחסור במיטות

אברהם (אדם) מייטליס בן ישראל ורבקה נולד ביח' כסלו תרפ"ו (1926), למשפחה של תעשיינים בתחום המתכת בעיר קרקוב שבפולין. כשפרצה מלחמת העולם השנייה שהה בצרפת עם אמו ושם הצליחו לשרוד עד ינואר 1944, בזהות מזוייפת כנוצרים. בעקבות הלשנה של צרפתים מקומיים, תפסו אותם הגרמנים והם נשלחו לאושוויץ. האם נשלחה מיד לתאי הגזים ואילו הוא נשלח לעבודת כפייה במכרה פחם במחנה ינינה, אחד ממחנות המשנה של אושוויץ. בינואר 1945, עם פינוי אושוויץ אולץ להשתתף במסע המכונה "מצעד המוות". במהלך המסע הצליח לחמוק ולחזור לעירו קרקוב שנכבשה בינתיים על ידי הרוסים. תקופה מסוימת אושפז בבית חולים בשל דלקת ריאות קשה שהתפתחה אצלו בשל התנאים ששררו באושוויץ, ולאחר מכן הצליח לעבור לצרפת ולהצטרף להכשרה במרסיי שבצרפת. שם הוא שהה כמה חודשים ועסק בעזרה בארגון תנועה ה"בריחה" שהובילה יהודים מרחבי אירופה אל נמלי הים התיכון על מנת לעלות לארץ. במסגרת זו התחפש לחייל אמריקאי וכך הצליח להעביר קבוצות אנשים ובודדים אל מחוז חפצם.

תיאור מקוטע של אחת הפעולות המרתקות אותן ביצע נמצא בכתב ידו. להלן יובא הסיפור כפי שנוסח על ידו, עם השלמות מעטות.

באוקטובר 1945 הופיע אצלנו חנן יעקובי וביקש מתנדב ל"עבודה מיוחדת", כמעט מוכן היה שמדובר על משהו הקשור ל"בריחה". כמה ימים לפני כן נודע לי שאבי (ז"ל), חזר לביתנו בקרקוב. עד אז לא הייתי בטוח אם הוא בחיים, אמנם שמעתי מאנשים שונים שראו אותו בחיים, אבל לא הצלחתי לאתר אותו. הסיבה העיקרית שנסעתי מפולין לצרפת היתה שמועה שהוא אמר למישהו שהוא רוצה לנסוע לצרפת לחפש אותנו. ב"עבודה המיוחדת" ראיתי הזדמנות להגיע אליו. בזמנים אלה הגבולות היו סגורים ולא היתה שום אפשרות לאדם פשוט לנסוע בין אזורי הכיבוש השונים: האמריקאי, הבריטי, והרוסי. סיבה זו, ויצר ההרפתקנות שלי הם שהניעו אותי להתנדב.

צוידתי במדים של צבא ארצות הברית, קיבלתי דיסקיות זיהוי, כל זה בעזרתו של אברהם הזלקורן - רב צבאי

פנויות. נכנסתי למטבח וביקשתי אוכל. הטבח נתן לי כריך עם משהו שנראה כמו מרגרינה, ואמר שזה כל מה שנשאר לו. נטלתי ידיים ונתתי נגיסה, אבל ברגע זה הרגשתי טעם בלתי מוכר, גם הריח היה מוזר, הבנתי שזה חלב חזיר. זרקתי את הכריך לפח האשפה. הלכתי לחדרון רעב, הוצאתי את מפת גרמניה והתחלתי לתכנן את נתיב הנסיעה לעיר בשם פילזן בצ'כיה.

למחרת מצאתי את עצמי עם עוד שני חיילים אמריקאים ברכבת המובילה מטען פחם. תפקידנו היה לשמור על הרכבת, כי הפחם היה כנראה מצרך מבוקש. שני החיילים היו בחורים סימפטיים. שוחחנו, והסברתי להם שאני ממשפחה פולנית משיקגו ובבית מדברים רק פולנית, לכן יש לי מבטא זר. המרחק היה רק 25 ק"מ אבל הרכבת נעה כל כך לאיטה כך שהנסיעה ארכה יום שלם.

בהזדמנות זו בפעם הראשונה יריתי בקרבן M-1 (נשק שעד היום אני משתמש בו במשמר האזרחי), הירי היה לכיוון קסדות של הצבא הגרמני שהיו מוטלות לאורך הדרך. בשעות אחר הצהריים ראיתי שתי נשים מאותות לנו שניקח אותן עמנו. היה נדמה לי שיש להן פנים יהודיות, מיד עברתי לקרון הקטר ודרשתי מהנהג הגרמני לעצור. בהתחלה הוא סירב, אבל אחרי ויכוח ואיומים מצדי, הוא עצר. הושטתי לנשים יד והעליתי אותן לקרון. שאלתי אותן בגרמנית הצולעת שלי לאן פניהן מועדות והן ציינו שם של עיר בצ'כוסלובקיה. הבהרתי לחברי האמריקאים שאלו הן פליטות ממחנות שרוצות לחזור לבתיהן. פתחתי את התרמיל שלי והשתדלתי שהן תראנה את שקית התפילין שלי. ראיתי איך אורו עיניהן ומרגע זה התחלנו לשוחח בידיש (גם כן צולעת מאוד). כך הגענו לגבול, הרכבת נעצרה ושני שוטרים צבאיים אמריקאים ניגשו אל הנהג וראיתי שהוא מדבר בהתרגשות ומצביע עלי. הבנתי שהוא מתלונן עלי. השוטרים ניגשו אלי וביקשו לראות את הניירות. "מי אלה" שאלו בהצביעם על הנשים, הסברתי להם, אבל ראיתי שהם לא השתכנעו ואמרו לי לרדת מהרכבת. המצב היה חמור, הם חשדו במשהו ואם הם היו חוקרים קצת לעומק והיו מגלים שאני רק מתחזה לחייל, אין צורך לפרט לאן זה היה מוביל.

החלטתי שהגיע זמן להשתמש במכתב של הרב-מייג'ור הז'וקרון, התרחקנו קצת מהרכבת והושטתי את המכתב. הם קראו בעיון רב, ואני, ליבי דפק בחוזקה, אם נפלתי בידי שני אנטישמים, גורלי נחרץ.

הם גמרו לקרוא, הצדיעו בדם, הושיטו לי את המכתב, ואמרו "Good Luck", ואכן נפלתי בידי שני בחורים מצויינים. בערב הגענו לפילזן. ומשם הגעתי לפראג למשרדו של אנטק צוקרמן, אך נאמר לי לחזור בעוד עשרה ימים. עברתי את הגבול לפולין בלי קושי מיוחד והגעתי לקרקוב. השמחה בפגישה עם אבא ע"ה היתה גדולה. זו היתה פגישתנו הראשונה לאחר כשש שנים, אחרי כל מה

שעבר עלינו. אבא הצליח להתבסס שוב, פתח את עסקו הישן, קיבל את הבית ואת הדירה שלו, הצליח לגרש את הגויים שתפסו את הדירות והכניס במקומם יהודים שניצלו. אבי לא הסכים לנסוע לצרפת לבוש מדים אמריקאים ואמר שכרגע לא נשקפת לו סכנה והוא מרוויח יפה, בעוד זמן מה כאשר יצליח להעביר כסף הוא יבוא לצרפת.

כעבור כמה ימים יצאתי בדרך חזרה, הגעתי לגבול הצ'כי שם עמדה רכבת משא שעמדה לעבור את הגבול באותו הלילה. מצאתי קרון ובו תא ריק ונכנסתי לתוכו. אולם כשהרכבת חצתה את הגבול, התגליתי כבדיקה שערכו חיילים צ'כים ברכבת. החיילים ציוו עלי לרדת ודיברו אלי קשות בצ'כית, שפה שאותה אני מבין קצת. אמרתי להם באנגלית "אני חייל אמריקאי", הם לא האמינו לי וחשבו שאני פולני שרוצה לברוח מפולניה. עשיתי עצמי שאיני מבין כלום והראיתי להם את שתי דיסקיות הזיהוי שהיו לי על שרשרת בצוואר. בסופו של דבר הם השתכנעו והרשו לי לחזור לרכבת, איתה הגעתי לפראג.

באותו יום התייצבתי במשרדו של אנטק, שם כבר חיכו לי בקוצר רוח. קיבלתי משימה להעביר לצרפת קצין היהודי בדרגת קפטן, עריק יהודי מהצבא הרוסי. משימה לא קלה ומסוכנת בימים ההם.

הקצין הרוסי הולבש במדים אמריקאים אך המגפיים היו מגפיים של הצבא הרוסי. הוא נסע אתי ברכבת מפראג דרך גרמניה, אך היות והיו לו מגפיים רוסיים ישבנו כל הזמן אחד מול השני עם מפה פרוסה על ברכינו, כשאנו מעמידים פנים שאנו מחפשים משהו במפה.

הרכבת היתה של הכוחות האמריקאים, בתחנות היו חנויות NAFI (שק"ם אמריקאי), שם יכולתי לשתות קפה ולאכול עוגות בחינם.

באחת התחנות ראיתי חייל בריגדה (במדים בריטים כמובן), שהיה נראה לי נבוך, ניגשתי אליו ושאלתי אותו בעברית מה מציק לו, הוא שמח מאוד ואמר שהוא חוזר ממסע חיפוש אחרי קרובים ניצולי שואה ולא מצא איש ועכשיו עליו לחזור ליחידתו בבלגיה. אמרתי לו להצטרף, לקחתי אותו "תחת חסותי", והושבתי אותו ליד "הרוסי שלי". אנשי המשטרה הצבאית היו מדי פעם בקרון וזה לא היה נעים. שני הנוסעים לא היו יכולים לרדת ל-NAFI מטעמים מובנים, לכן בכל תחנה הייתי יורד, ממלא את כיסי בעוגות ונותן להם לאכול. בגבול צרפת היתה ביקורת די קפדנית, איך שהוא עברנו, וכעבור כמה שעות הגענו לפאריס. נפרדנו מחייל הבריגדה ושנינו לקחנו מונית למשרדו של חנן יעקובי. המשימה בוצעה לשביעות רצוננו המלאה.

הקצין הרוסי, שאת שמו איני זוכר, היה מאושר ונתן לי, בתור מזכרת קופסת כסף לסיגריות. כעבור כמה שנים נתתי אותה במתנה לגיסי פייד ז"ל.

עד כאן סיפור המעשה כפי שנכתב על-ידי אדם ז"ל כ-35 שנים לאחר התרחשות האירועים.

בסוף שנת 1947 התגלתה אצל אברהם מחלת שחפת, שנגרמה ככל הנראה משהייתו במחנה הריכוז ובשל מחלה זו אושפז בבית חולים. לאחר טיפולים בארץ ובחו"ל (בדבוס שבשווייץ) הבריא אך נקבעה לו נכות מסוימת שהוכרה על ידי הגרמנים כנכה הנאצים.

בשל נכותו שוחרר מצה"ל, דבר שאיתו לא יכול היה להשלים. לאחר שנים של מאבק הצליח לחזור ולשרת במילואים.

לאחר שהבריא ממחלת השחפת שהה כמה שנים בצרפת, התחתן עם סוניה (שרה שינדל) לבית שילוביץ, ועלה איתה לארץ-ישראל. הוא מצא עבודה כמכון ויצמן שברחובות כשרטט טכני, שם עבד עד פרישתו לגמלאות. רוח ההתנדבות וההקרבה לא פסקו אצלו. הוא פעל רבות בתחום העזרה לגזקקים, בתחום החינוך ובמשמר האזרחי. במשך תקופה ארוכה היה פעיל בגוש אמונים, והשתתף בניסיונות התיישבות ברחבי יהודה ושמרון ובגולן, ובכך כמאבק נגד פינוי והריסת ימית.

בב' אדר א' תשנ"ב נפטר, בן 65 היה במותו. השאיר אחריו אישה, חמישה ילדים וששה נכדים. מול ביתו נבנה גן שעשועים הנושא את שמו: "גן אברהם".

בח' אדר תש"ו (מרץ 1946) עלה לארץ באוניית המעפילים "תל-חי". האונייה נתפסה בלב ים על ידי הבריטים ונוסעיה נלקחו למחנה עתלית. במסגרת מאה אלף העולים אותם אישרו הבריטים, שוחררו העולים ואברהם הצטרף לפלמ"ח. בקיץ 1946 עבר קורס ימי (קורס מס' 8) והצטרף לפל"ם. במסגרת הפל"ם שהה בקיבוצים גינוסר ויגור ובעיקר בשדות-ים.

ייחורו של אברהם היתה שהוא היה שומר מצוות יחיד בסביבתו, ועל כך שמר בגאווה.

כתוצאה מכך הקיבוץ ארגן אוכל כשר במיוחד עבורו. בקיבוץ שדות ים הוא עסק בדיג ובלילות עסק בהורדת מעפילים מהאניות.

בקיץ 1946 ערך הצבא הבריטי חיפושים באתרים שונים בארץ ישראל במטרה לגלות כלי נשק שהוסתרו על ידי כוחות המחתרת שנלחמו בבריטים. אברהם היה מאלה שהתנגדו לחיפוש והוא נפצע מכידוני החיילים הבריטים והובל למחנה המעצר ברפיח. על אירוע זה הווח העיתון "דבר" (בתאריך 13/9/46): "עולה חדש מצרפת שניצל מאושוויצים ואשר על זרועו חקוקה כתובת הקעקע, נפצע בחיפוש הראשון בכידון והועבר כשהוא פצוע לרפיח, גם הפעם נדקר ונפצע".

מייטליס ז"ל - החייל מצבא ארה"ב באירופה, כ-1945 מצטרף לארגון הבריחה